

(uvádějte v odpovědi)

MĚSTSKÝ SOUD V PRAZE

Spálená 2, 112 16 Praha 2

tel.: 221 931 111, fax: 224 947 049, e-mail: podatelna@msoud.pha.justice.cz, IDDS: snkabbm

NAŠE ZNAČKA: 22 Co 190/2019

VAŠE ZNAČKA:

VYŘIZUJE: Eva Barchánková

DNE: 27.03.2020

Ústavní soud

Joštova 8 660 83 Brno 2

Navrhovatel: Městský soud v Praze

**Návrh na zrušení části ust. § 9 odst. 1 zák. č. 549/1991 Sb., zákona
o soudních poplatcích.**

I.

Městský soud v Praze v souvislosti se svou rozhodovací činností při projednávání věci u něj vedené pod sp. zn. 22 Co 190/2019 dospěl k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním pořádkem. Proto věc předkládá Ústavnímu soudu s návrhem na zrušení příslušné části tohoto zákona.

II.

Skutkové okolnosti věci sp. zn. 22 Co 190/2019:

V této věci se žalobce domáhá ochrany osobnosti, do níž měla žalovaná neoprávněně zasáhnout v rámci svého zpravodajství porušením presumpce neviny. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 26. 10. 2018, č. j. 20 C 135/2018-64, které bylo zástupci žalobce doručeno dne 31. 10. 2018, byl žalobce vyzván k zaplacení soudního poplatku za žalobu ve výši 20 000 Kč ve lhůtě do 15 dnů od doručení usnesení. V průběhu této lhůty požádal žalobce o osvobození od soudních poplatků a usnesením Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 16. 1. 2019, č. j. 20 C 135/2018-83, bylo žalobci osvobození od soudních poplatků v rozsahu 50 % přiznáno. Poté, co toto usnesení nabylo právní moci, byl žalobce prostřednictvím svého zástupce vyzván přípisem soudu ze dne 5. 4. 2019, aby ve lhůtě 15 dnů zaplatil soudní poplatek ve výši 10 000 Kč. Žalobci se dostalo poučení, že nebude – li soudní poplatek ve lhůtě zaplacen, bude řízení před soudem prvního stupně zastaveno. Tento soudní přípis byl zástupci žalobce doručen dne 10. 4. 2019. Následně vydal Obvodní soud pro Prahu 2 dne 29. 7. 2019 usnesení č. j. 20 C 135/2018-86, kterým bylo řízení zastaveno podle ust. § 9 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb., zákona o soudních poplatcích, neboť žalobce soudní poplatek za žalobu ve výši 10 000 Kč v dodatečně stanovené lhůtě nezaplatil.

Proti usnesení o zastavení řízení, které bylo žalobci prostřednictvím jeho právního zástupce doručeno dne 2. 8. 2019, podal žalobce včasné a přípustné odvolání. Řízení o tomto odvolání (dále také jen „předmětné řízení“) je u Městského soudu v Praze coby soudu odvolacího vedeno právě pod sp. zn. 22 Co 190/2019. Žalobce namítá, že soudní poplatek za žalobu včas zaplatil dne 12. 4. 2019, a to poštovní poukázkou A. Vysvětluje, že se dne 6. 8. 2019 dotazoval na příslušné poště, zda a jakým způsobem by mohl platbu reklamovat, a že je ve spojení s účetní kanceláří Obvodního soudu pro Prahu 2 a snaží se situaci vyřešit. V odvolání také píše, že udělal vše pro to, aby byl soudní poplatek řádně a včas uhrazen. K odvolání přiložil žalobce kopii ústřížku poštovní poukázky A, z něhož plyne, že poukázal platbu soudního poplatku ve výši 10 000 Kč ve prospěch Obvodního soudu pro Prahu 2 dne 12. 4. 2019. K výzvě Městského soudu v Praze žalobce doplnil ve svém podání ze dne 10. 9. 2019, že nejprve soudní poplatek ve výši 10 000 Kč zaplatil již dne 28. 1. 2019 a znovu jej zaplatil na základě výzvy soudu prvního stupně dne 12. 4. 2019. Česká pošta, ačkoli platby neprovedla, žalobce o této skutečnosti neinformovala a vyčkávala na uplatnění reklamace. O neprovedení obou plateb se tak žalobce dozvěděl až v souvislosti s doručením usnesení o zastavení řízení. Důvod k neprovedení plateb je podle České pošty neexistence účtu; přitom (podle žalobcových tvrzení) poštovní poukázku A ze dne 28. 1. 2019 vyplňovala za žalobce pracovnice pošty. Zřejmě dle žalobce došlo k tomu, že číslo účtu nebylo uvedeno ve správné kolonce. Žalobcova reklamace byla poštou vyřízena dne 19. 8. 2019 a žalobci byla vrácena částka celkem 20 000 Kč.

Žalobce nakonec úspěšně zaplatil soudní poplatek za žalobu ve výši 10 000 Kč dne 20. 8. 2019, jak je zřejmé z příjmového pokladního dokladu.

Městský soud v Praze se sám dotázal České pošty na okolnosti plateb žalobcem uváděných a dostalo se mu této odpovědi (podáním pošty ze dne 11. 10. 2019 a jejím doplněním ze dne 22. 10. 2019): Česká pošta šetřením zjistila, že předmětné poukázky ve výši 10 000 Kč (jedna podaná na poště Plzeň 8 dne 28. 1. 2019 a jedna podaná na poště Plzeň 12 dne 12. 4. 2019) byly vyplaceny poštou Plzeň 8 dne 19. 8. 2019 zpět odesílateli na základě jeho reklamace dodání poukázané částky. Připsání částky 10 000 Kč adresátovi nemohlo být provedeno, neboť odesílatel uvedl na hlavním díle obou poukázek chybné číslo účtu adresáta. Chyba spočívala v tom, že odesílatel uvedl u obou poukázek na hlavním jejich díle předčíslí i číslo účtu do kolonky, kde má být uvedeno pouze číslo účtu. Z tohoto důvodu se jevílo číslo účtu jako nesprávné a poukázané částky nemohly být na účet Obvodního soudu pro Prahu 2 připsány.

III.

Stručně tedy řečeno - ve věci 22 Co 190/2019 projednávané u Městského soudu v Praze není sporu o tom, že řízení o žalobě v této věci bylo zastaveno pro nezaplacení soudního poplatku za situace, kdy žalobce udělal chybu při vyplňování poštovní poukázky k úhradě soudního poplatku tím, že číslo účtu soudu prvního stupně nesprávně napsal do jedné kolonky poukázky dohromady s předčíslím účtu. Nedopustil – li by se této chyby, zcela jistě by byl soudní poplatek včas zaplacen, neboť první platbu učinil žalobce ještě před tím, než byl k úhradě soudního poplatku vyzván po právní moci usnesení o částečném osvobození od soudních poplatků, a druhou platbu učinil obratem po obdržení této výzvy. O tom, že došlo k popsané chybě při vyplňování obou poštovních poukázek, žalobce nevěděl, pošta mu to sama nesdělila a reagovala až na jím učiněnou reklamaci poté, co bylo řízení zastaveno. Soudní poplatek za žalobu žalobce úspěšně nakonec zaplatil dne 20. 8. 2019.

IV.

Právní okolnosti věci:

Obvodní soud pro Prahu 2 coby soud prvního stupně zastavil dne 29. 7. 2019 shora označeným usnesením řízení s odkazem na ust. § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích, podle kterého *Nebyl-li poplatek za řízení splatný podáním návrhu na zahájení řízení, odvolání, dovolání nebo kasační stížnosti zaplacen, soud vyzve poplatníka k jeho zaplacení ve lhůtě, kterou mu určí v délce alespoň 15 dnů; výjimečně může soud určit lhůtu kratší. Po marném uplynutí této lhůty soud řízení zastaví. K zaplacení poplatku po marném uplynutí lhůty se nepřiblíží.* Soud prvního stupně postupoval správně, neboť ve stanovené lhůtě soudní poplatek za žalobu zaplacen nebyl, přičemž žalobce byl ve výzvě k zaplacení soudního poplatku řádně poučen ve smyslu ust. § 9 odst. 3 zákona o soudních poplatcích. A Městský soud v Praze nemůže přihlížet k úhradě soudního poplatku za žalobu dne 20. 8. 2019 s ohledem na třetí větu ustanovení § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích, tedy na větu *K zaplacení poplatku po marném uplynutí lhůty se nepřiblíží.*

Tato věta byla do ustanovení § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích vložena zákonem č. 296/2017 Sb., přičemž zároveň byla tímto zákonem zrušena věta první ust. § 9 odst. 7 zákona o soudních poplatcích, která zněla: *Usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení poplatku zruší soud, který usnesení vydal, je-li poplatek zaplacen ve věcech správního soudnictví dříve, než usnesení nabylo právní moci, a v ostatních věcech nejpozději do konce lhůty k odvolání proti tomuto usnesení.* Z důvodové zprávy k zákonu č. 296/2017 Sb. ve vztahu k nyní předestřeným změnám ust. § 9 odst. 1 a odst. 7 zákona o soudních poplatcích se podává, že účelem novely je zjednodušit postup soudu v případě, kdy byl poplatek zaplacen po vydání usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku, a že riziko spojené s dosavadní právní úpravou zákona o soudních poplatcích spočívá ve zbytečném zatěžování soudů v souvislosti s nutností rušit usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení

soudního poplatku v případech, kdy byl poplatek zaplacen po vydání tohoto usnesení.

Do účinnosti novely zákona o soudních poplatcích provedené zákonem č. 296/2017 Sb. nebylo ani v soudní praxi pochyb o tom, že soudní poplatek je možno účinně zaplatit až do okamžiku právní moci usnesení o zastavení řízení, tedy nejen do konce lhůty k odvolání proti tomuto usnesení, avšak také po celou dobu trvání odvolacího řízení pro případ, že proti tomuto usnesení bylo odvolání podáno (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2016, sp. zn. 29 ICdo 38/2015, zveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod pořadovým číslem 5/2018).

Za stávající úpravy, tedy úpravy § 9 zákona o soudních poplatcích účinné od 30. 9. 2017, která se použije i v předmětné věci (v níž bylo řízení před soudem prvního stupně zahájeno dne 25. 9. 2018), nemůže ani soud prvního stupně, ani soud odvolací přihlídnout k tomu, z jakých důvodů nebyl soudní poplatek za žalobu zaplacen ve lhůtě žalobci k tomu poskytnuté, a ani k tomu, že soudní poplatek byl žalobcem zaplacen poté, co mu bylo usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku doručeno. Taková právní úprava ovšem odporuje ústavnímu pořádku, a proto je věc předkládána Ústavnímu soudu.

V.

Odůvodnění postupu věci Ústavnímu soudu:

Městský soud v Praze chápe, z jakých praktických důvodů bylo změněno ust. § 9 odst. 1 a 7 zákona o soudních poplatcích, jak je to shora popsáno, byť v citované důvodové zprávě nejsou tyto důvody zvláště podrobně popsány. Mělo jít o pobídku, aby žalobci (odvolatelé, dovolatelé atd.) plnili svou poplatkovou povinnost bezodkladně (ostatně ta vzniká již podáním žaloby, odvolání, dovolání atd.) a nespolehali na to, že účinně mohou soudní poplatek zaplatit nejpozději v průběhu řízení o odvolání proti usnesení o zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku. Nehospodárnost vydávání usnesení o zastavení řízení jen proto, aby bylo následně rušeno či měněno, je evidentní. Ovšem změna ust. § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích, kterou přinesla předmětná novela provedená zákonem č. 296/2017 Sb., představuje vychýlení kyvadla do opačného extrému, a to svou nedůvodnou a neúnosnou tvrdostí. Totiž vůbec nebere v úvahu výjimečné situace, kdy poplatník soudního poplatku nezavinil, že soudní poplatek nebyl soudu ve lhůtě zaplacen, respektive kdy míra zavinění na nezaplacení soudního poplatku je zanedbatelná, omluvitelná a zcela neadekvátní těžkým následkům, jež zastavení řízení o žalobě, odvolání, dovolání atd. pro poplatníka může představovat.

V předmětné věci žalobce učinil poukaz k zaplacení soudního poplatku dokonce ještě před tím, než k tomu byl po rozhodnutí o částečném zproštění poplatkové povinnosti vyzván, a znovu tak učinil na základě výzvy soudu v běhu dané lhůty. Z toho je evidentní, že se žalobce poplatkové povinnosti vyhýbat nechtěl a že ani nechtěl nijak řízení zdržovat. Žalobce učinil jen tu zjevně omluvitelnou chybu, že číslo účtu napsal na poukázku dohromady s předčíslem (tvrdí dokonce, že při první platbě mu poukázku vyplňovala zaměstnankyně pošty, což už ale Městský soud v Praze nijak neověřoval, neboť je to proň v dané situaci podružné). Jen proto pošta platby neprovedla a dokonce o tom žalobce sama ani neinformovala. Za tohoto stavu není adekvátním následkem zastavení řízení bez možnosti zvrácení tohoto následku úhradou soudního poplatku po doručení usnesení o zastavení řízení. A to vzhledem k dopadům, které z toho pro žalobce vznikají. Nejenže je žalobce nucen podávat novou žalobu, avšak zejména mu reálně hrozí, že žalovaná vznese v průběhu nového řízení námitku promlčení, která vzhledem ke skutkovým okolnostem věci může být důvodná.

Vedle konkrétního případu žalobce ve věci 22 Co 140/2019 mohou a jistě budou nastávat i ještě křiklavější a absurdnější případy svědčící o neústavnosti aktuální právní úpravy ust. § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích. Jestliže žalobce chybně vyplnil poukaz k úhradě (byť jde tedy o chybu prominutelnou a marginální), pak jindy může chybu způsobit sama pošta či banka, takže poplatníkovi nebude možno klást ani v nejmenším k tíži, že soudní poplatek nebyl ve stanovené lhůtě zaplacen. Stejně tak může dojít u poplatníka k takovým náhlým okolnostem, jako je například náhlá nemoc, zranění a podobně, které úhradu soudního poplatku ve stanovené lhůtě znemožní. Na žádnou z těchto náhlých událostí či chyb nepřičitatelných poplatníkovi úprava § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích ani jiná právní norma nepamatuje. Přitom následky zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku mohou být pro poplatníka zásadně negativní a mnohdy nenapravitelné; dojde – li k zastavení řízení o opravných prostředcích, pak už nové uplatnit vůbec nemůže.

Jestliže občanský soudní řád na mnoha místech odstraňuje tvrdost tím, že počítá s výjimkami z důvodu omluvitelných či nezaviněných okolností, pak musí takové výjimky připouštět také úprava týkající se zastavení řízení z důvodu nezaplacení soudního poplatku ve stanovené lhůtě. Soudní poplatky jistě plní významné funkce v rámci soudního řízení, ovšem nejsou jeho alfou a omegou. Rychlost a hospodárnost soudního řízení jsou jistě významnými principy, ale vše má své meze. Est modus in rebus, sunt certi denique fines!

Městský soud v Praze se před předložením věci Ústavnímu soudu pokusil za užití všech možných výkladových pravidel vyložit použitelná ustanovení zákona o soudních poplatcích případně jiných právních norem způsobem umožňujícím změnu přezkoumávaného usnesení Obvodního soudu pro Prahu 2 tak, aby mohlo být v řízení o žalobě před soudem prvního stupně pokračováno. Ovšem žádnou takovou cestu nenalezl, neboť zákon o soudních poplatcích je výslovný a jednoznačný, žádné výjimky ohledně užití ust. § 9 odst. 1 v poměrech předmětné věci nepřipouští. A taková jasně byla a stále je též vůle zákonodárce (respektive předkladatele), jak bude ještě dále ukázáno. Výjimka ust. § 9 odst. 4 písm. c) zákona o soudních poplatcích je v předmětné věci (a v jiných věcech obdobných) nepoužitelná již jen proto, že pamatuje na případy, kdy poplatník nemůže soudní poplatek zaplatit, ví o tom a soudu to ve lhůtě dané k zaplacení soudního poplatku doloží; to samozřejmě nebyl případ žalobce a jde o naprosto jinou typovou situaci. Rovněž ostatní výjimky dané ust. § 9 odst. 4 zákona o soudních poplatcích nejsou v naší věci jakkoli použitelné. Ani prominutí lhůty k úhradě soudního poplatku nepřichází v úvahu, neboť jde o lhůtu propadnou, jak dovodil Nejvyšší správní soud (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. prosince 2017, č. j. 3 As 321/2017-19).

Při poslední novelizaci zákona o soudních poplatcích byl Městský soud v Praze vyzván dopisem ministryně spravedlnosti ze dne 11. 9. 2019, aby se v rámci mezirezortního připomínkového řízení vyjádřil a sdělil připomínky k zaslanému návrhu zákona, kterým se mění zákon o soudních poplatcích. Na to reagoval Městský soud v Praze přípisem ze dne 2. 10. 2019, v rámci něhož mimo jiné sdělil pod bodem 3) připomínky k důsledkům, které v některých řízeních vyvolaly změny ust. § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích provedené zák. č. 296/2017 Sb. Již tehdy (a právě se znalostí okolností předmětné věci 22 Co 190/2019) poukazoval Městský soud v Praze na problematiku předestíranou nyní v tomto návrhu Ústavnímu soudu a navrhoval, aby bylo po vhodné novelizaci možno přihlídnout také k zaplacení soudního poplatku po uplynutí dané lhůty, jestliže k pozdnímu zaplacení soudního poplatku došlo z omluvitelného důvodu. Na tento návrh ovšem reagovalo v rámci vypořádání připomínek Ministerstvo spravedlnosti odmítavě (slovy *Zákon, který kritizovanou změnu přinesl, je účinný teprve dva roky. Dosud nebylo možné odpovědně vyhodnotit pozitivní či negativní dopady do praxe, a nepovažujeme proto za vhodné provádět změny*). Nyní popsaná komunikace byla vedena pod spisovou značkou Městského soudu v Praze Spr 2564/2019.

Nemožnost zohlednění jakýchkoli omluvitelných důvodů v případě opožděné platby soudního poplatku za žalobu, odvolání, dovolání atd. a z toho nevyhnutelně resultující zastavení řízení představuje takové omezení přístupu k soudu a odepření spravedlnosti, která jsou v rozporu s ústavním pořádkem, konkrétně v rozporu s článkem 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Pro napravení tohoto protiústavního stavu postačí odstranění třetí věty ust. § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích, neboť po jejím zrušení bude moci Městský soud v Praze přihlédnout v předmětné věci 22 Co 190/2019 k úhradě stanoveného soudního poplatku, k níž došlo dne 20. 8. 2019, tedy včas z pohledu právní úpravy a soudní praxe z doby před 30. 9. 2017.

Městskému soudu v Praze nejde v dlouhodobé perspektivě samozřejmě o to, aby se kyvadlo úpravy ust. § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích opět vychýlilo do stejného stavu, který zde byl před 30. 9. 2017, tedy před účinností zákona č. 296/2017 Sb. Ani tento stav nebyl žádoucí z důvodů shora již uvedených, byť ovšem nebyl protiústavní (a to je zásadní), jako je stav nynější. Optimální tedy bude nová úprava ust. § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích kombinující obecné pravidlo zákazu přihlížení k pozdnímu zaplacení soudního poplatku s výslovně připuštěnou výjimkou prokázaného omluvitelného důvodu pro opožděnou platbu.

VI.

Městský soud v Praze proto navrhuje, aby Ústavní soud zrušil ust. § 9 odst. 1 zákona o soudních poplatcích v rozsahu jeho třetí věty, která zní: *K zaplacení poplatku po marném uplynutí lhůty se nepřihlíží.*

Praha 27. března 2020

JUDr. Tomáš Novosad v. r.
předseda senátu 22 Co